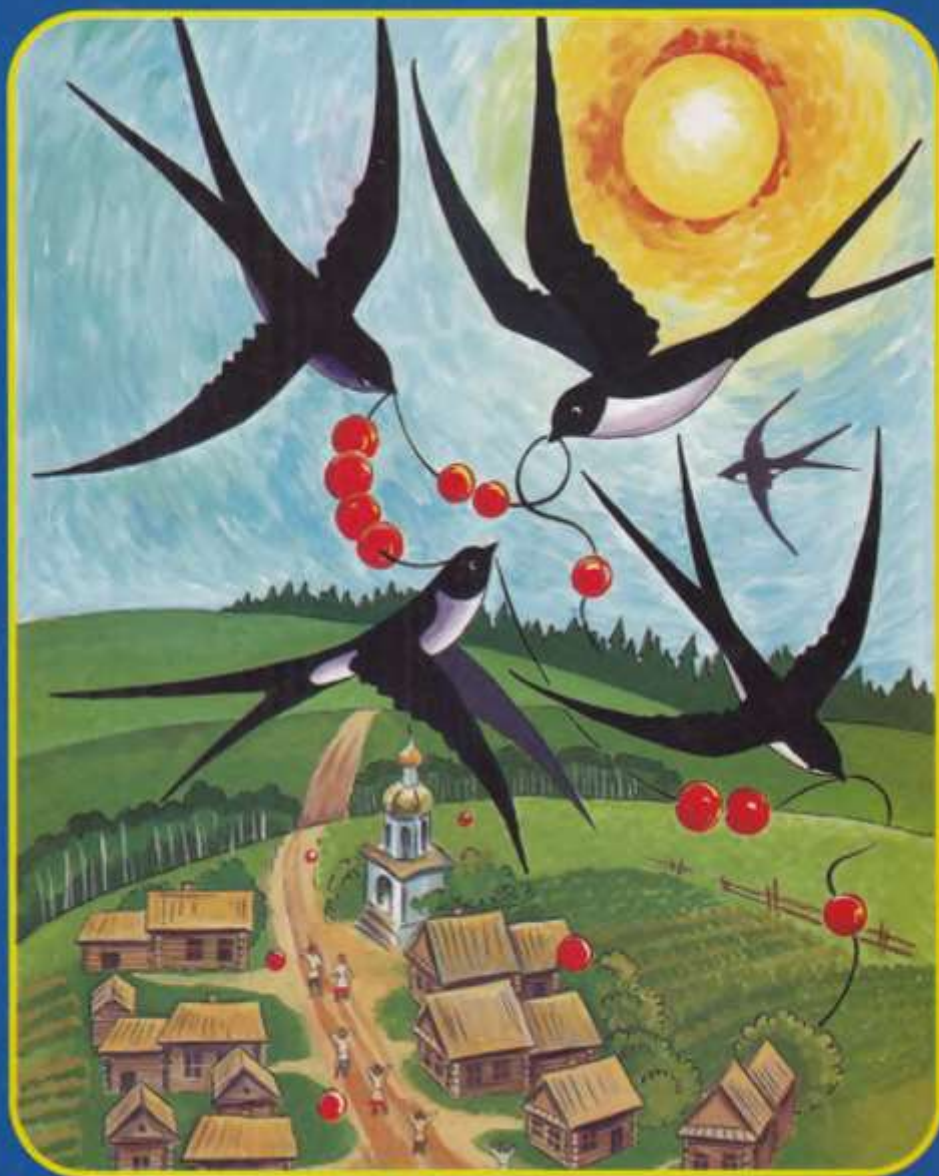

Д
Б 53

Светлана БЕССОНОВА

145

ЮЗО ШЕР

А
Б 53

45

СВЕТЛАНА БЕССОНОВА

ЮЗО ШЕР

Йомак

Изирак класслаште тунемше йоча-влаклан

3110

Йошкар-Ола
2010

Иленыт улмаш кугыза ден куваже. Нунын мөр пеледыш гай мотор Юлавий ўдырышт лийын. Юлавийын аваже ондакак илыш дене чеверласен. Ачаже икмыняр жап гыч суртыш изватым конден пурта. Тудын Элавий лўман ўдыржө лийын. Юлавий ден Элавий поро чонан, весела кумылан кушкыныт. Моло йоча-влак дене пырля жапыштым юарлен модын эртареныт. А осал чонан извате эркин-эркын Юлавийлан пашам ыштыкташ тўналын, кунамже вурсенат налын. Лач шке ўдыржым гына чаманен. Суртоза у ватыжлан веле ўшанен. Ачажын тыге вашталтмыжлан Юлавий пеш чот öрын. Тылеч вара изватын вурседыл мыж нерген тудлан ойлашат тоштын огыл. Шкенжым лач шинчвўдшö дене гына луштарен. Чыла тидым ужын, Элавий акажым чаманенат колтен. Но аваже Юлавийын шинчавўдшым лукташ тўрлö амалым шонен луктын.

А жап семынже эре ончыко кая. Юлавий ден Элавий кугу ўдыр лийын шогалыт, кеч таче марлан пуэн колто.

Юлавийым пошкудо поян рвезе Эчук йöратен коштын. Ўдырланат тудо келшен. Кас еда Эчук Юлавий деке вашкен. Икмыняр жап гыч качымарий извате деке ўдырвелжын кидшым йодаш миен.

Извате рвезым сайын вашлиеш, осал койышыжым огеш ончыкто, а ушыж дене пўйжым пуреш. Вет тудо Юлавий олмеш поян качылан шке ўдыржым шынден колтынеже.

Извате эрлашынак Вуверкува деке лектын ошкылеш, тудлан мом шонен пыштымыжым луктын каласа. Садет,колышт налешат, тыгерак пелешта:

- Мылам чыла шöртнö оксатым кондо, ит чамане, тунам чыла шоныметым шуктем.

Извате мөнгүжө кумыл нөлтшө пөртылеш, ушыж дене Юлавийым игылтеш.

Кастене извате Вуверкувалан пуаш шөртнө оксам ямдыла, но ушыж дене чыла оксажымак ынеж пу. Пел мешак оксажым шылтен пышта. Тиде жапыште воштончышышто Вуверкуван чурийже койылалда.

- Шойыштат! Шойыштат! Мутетым от шукто! - пөртыштө тудын йүкшө шергылтеш.

Извате шинчажым пашкартен шында. Лүдмыж дене шылтыме оксажым луктеш да Вуверкувалан ямдылыме мешагыш пышта.

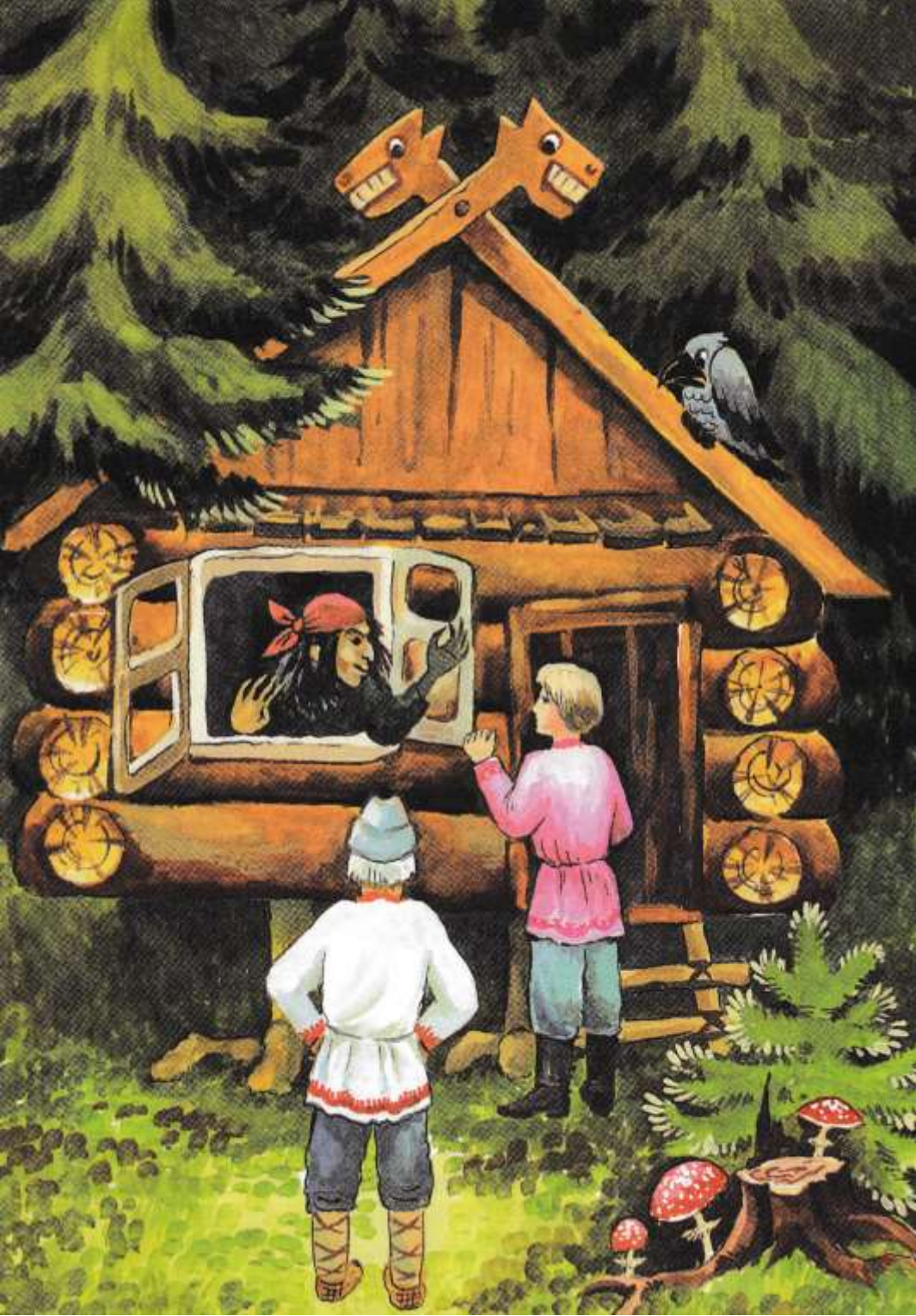
Йүдым чыланат тамле омо дене малат. Извате гына мален огеш керт. Осал чонжо осал пашаланак шупшеш. Эр велеш, окса мешакшым налын, Вуверкува деке кая.

Оза изватым куанен вашлиеш. Окса мешакым налын, тудым ўшандарен ужатен колта:

- Мөнгүшкет миен шумешкет, чыла шонымет шукталтеш. Капка ончылнет Юлавий ўдырвелетым чаманен куржталше пошкудет-влак гына лийыт.

Изватын тупшо йоммек, Вуверкува вигак варашыш савырна да ялыш чонешта. Эше кава гычак тудо Юлавийым тогдая. Ен-влак, шучко кайыкым ужын, лүдмышт дене чыланат шылаш төчен куржталыт.

Кайык койын мландышкыла вола да ен-влак ўмбалне чонештылеш. Вашке тудо пүсө күчшө дене Юлавийым руалтен куча. Эчук, тидым ужын, сонарыш коштыктымо пикшыжым налын, кайык могырышкыла шупшыл колта. Тудыжо лач варашын йолышкыжо логалеш. Кайык, шучкын кычкыралын, Юлавийым күчшө гыч мучыштарен колта. Но шуко жаплан огыл. Икмын-яр тат гыч тудым южыштак уэш руалтен куча. Ен-шамыч чыла тидым лүдын ончат. Но тыгай шучко кайык

ваштареш шогалаш нигӧнат вийже ок сите. Чыланат лач ўдырым чаманен гына шоген кодыт. А вараш ял деч койын торла. Вашке йӧршеш койдымо лиеш.

Изватын пӧртылмешкыже, чылажат Вуверкуван ойлымыжо семынак лиеш.

Ен-влак кавашке ончен шогат. Извате нимом палыдыме семын ялыш пура, лўдшын коеш. Юлавийым чаманышыла койын, шинчавўдшымат луктеш. А тидын годым чонжым куан авалта. Ушыж дене Элавийжын ончыкылык илышыж нерген шоналта: «Ынде ўдырем Эчукын ватыже лиеш. Коктын пиалан илышым илаш тўналыт...».

Элавий аважын куаныше чурийжым ужеш да ӧрын колта:

- Авай! Мемнан тыгай ойго, а тый куаненат!

- Уке, ўдырем, мемнан ойго огыл, а куан! - манеш аваже да воштыл-воштыл пӧртыш пура.

Кугызаже ўстел воктене ойгырен шинча.

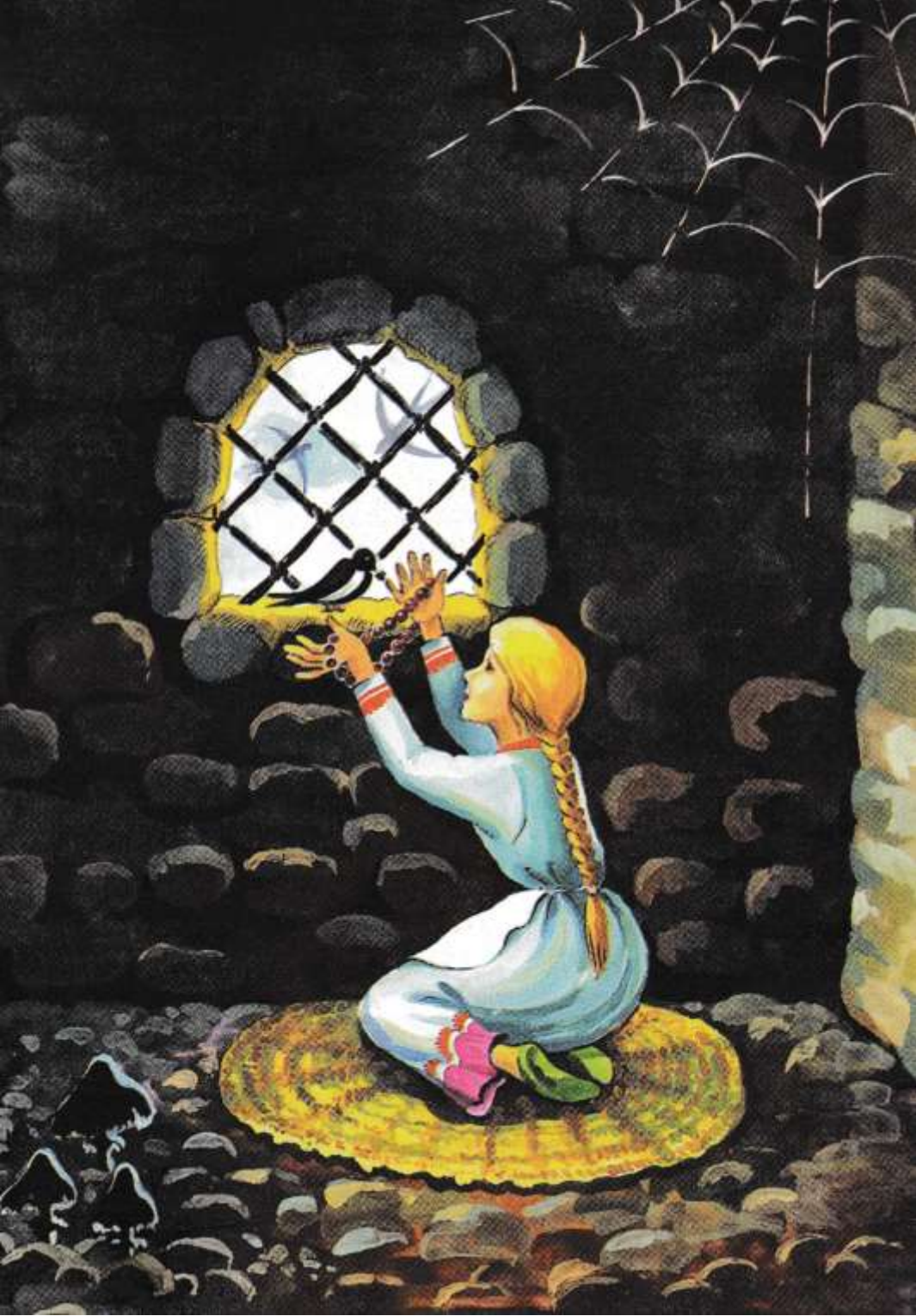
- Товатат, тиде Вуверкуван пашаже,- манеш тудо. Извате чаманышыла коеш. Кугыза верже гыч кы-нел шогалеш да Вуверкува деке каяш тарвана. Из-вате тореш лиеш, ынеж колто. Но кугыза куважым ӧрдыжкӧ шўкал колта да, пикшыжым налын, Эчук деке лектын кая. А тудыжо йӧратыме Юлавийжылан кӧра кеч-кушко каяш ямде.

Пасу гоч,чодыра гоч, вўд гоч каят кугыза ден Эчук да миен шуыт Вуверкуван илыме пӧрт деке. А тудыжо йӧршеш шем тўсан. Эчук тошкалтыш дене кўза, омсам кыраш тўналеш:

- Омсатым поч, уке гын шалатен пурем!

Вуверкува кўшыл окна гыч вуйжым луктын йо-деш:

- Мыйже тыланда молан кўлам?

- Юлавийым колто! Тый, осал айдеме, поро чонан ен-влак деке тетла йолетым ит пыште,- кугыза кычкыралеш.

Вуверкува, воштылалын, кидше дене ломыжым налын, үмбагышт шавалта. Кугыза ден Эчук тунамак ангыргыме гай лийыт, сайын шогенат огыт керт, тайныштыт гына. Тиде жапыштак шинчаштлан кум омса кояш тўналеш. Вуверкува адакат окна гыч вужым чараш луктеш:

- Кум омса гыч иктыжым чын ойырен налын кертыда гын, Юлавий тендан лиеш, а уке гын, шкежат петырналтыда!

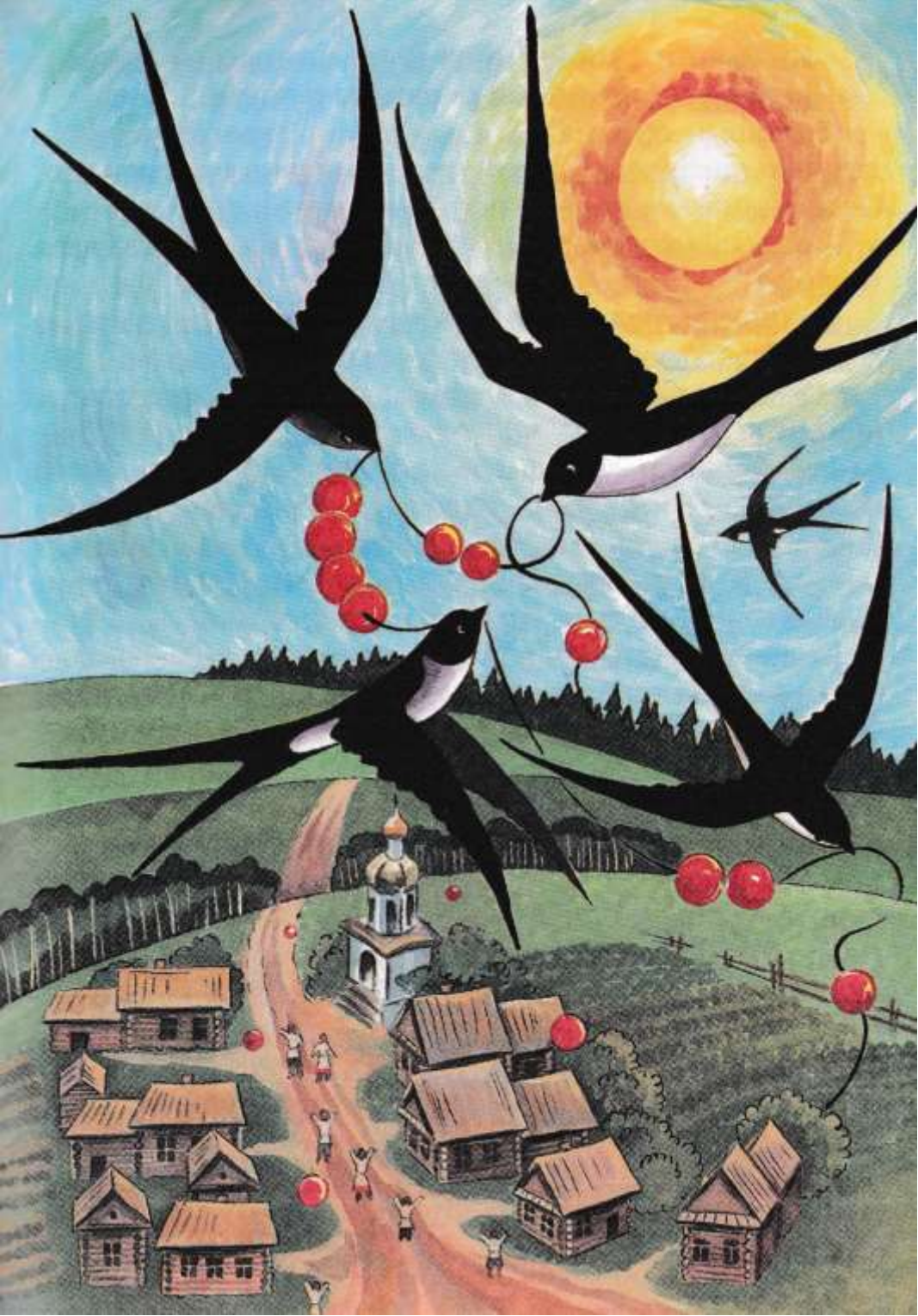
Вуверкуван ойжым колын, Эчук ден кугыза, шуко шонкалыде, покшел омсаш куржын пурат. Тудыжо почешыштак петырна. Коктынат Вуверкуван опышыш верештыт. Кызыт гына йонылыш лиймыштым умылат да омсам кыраш тўналыт, но тудым нигө огеш поч. Нимом ышташ öрытат, кўвар үмбак волен шинчыт. Вуверкува, воштылын, окнажым петыра.

Ик кече эрта, весе, а Эчук ден кугыза ялыш огыт пörтыл. Извате ойгыраш тўналеш, кугызаж ден Эчук верч тургыжлана. «Вуверкува деке кайыде огеш лий», - тудо семынже шоналта.

Эрлашын эрдене эр извате Вуверкува деке тарвана. Мийымеқыже, вигак могай сомыл дене толмыжым ойлен ончыкта. А Вуверкува адакат оксам йодеш:

- Шöртнö оксатым кондет - чыла йодметым шуктем.

Извате нимо деч посна мöнгыжö пörтылеш. Кас-тене уэш оксам ямдыла. Ушыж дене тыганат Вуверкувалан чыла шöртнөжым ынеж пу. Пел мешак оксажым шылтен пышта. Тиде жапыште адакат воштончышышто Вуверкуван чурийже койылалда да пörт көргыштö тудын йöкшö шергылтеш:

- Шойыштат! Шойыштат! Шке мутетым от шукто!
Извате уэш шылтыме оксажым луктеш.

Эрлашын эрдене извате адакат Вуверкува деке лектын ошкылеш. Асет тудым куанен вашлиеш. Окса мешакым налын, порын ужатен колта:

- Мӱнгышкет миен шумешке, чыла шонымет шукталтеш.

Вуверкува кугыза ден Эчукым эрыкыш луктын колта. Нуно вучыдымын вигак ялыште лийыт.

Шкеже адакат шучко варашыш савырна да ялыш чонештен толеш. Шулдыржо дене урем мучко ломыжым шавалтен кода. Тыгай юзо вий дене чыла вашталтеш. Тиде гана изватын толмашеш Элавий ўдыржӱ Эчуклан марлан лектеш. Кугыза куанен гына. А Юлавийым чыланат монденыт. Из ватат пеш йывыртен, вет тудын ўдыржӱ марлан каяс.

Тиде жапыште Юлавий сурален шындыме пӱлемыште орланен киен. Нимом ышташ ӱрмыж дене ойган мурым мурен. Муро йўкым колын, окнаш вараксим чонештен толеш. Ўдырын шинчавўд дене мурымыжым ужын, тудым чамана

- Мотор ўдыр, молан ойгырет? - йодеш вараксим.

- Мыйым осал Вуверкува петырен шынден, - вавешта Юлавий.

Вараксим дене мутланымыже жапыште Юлавий аважын пуэн кодымо шержым шарналта. «Ўдырем, тиде шер тылат, - манын аваже, - тудын дене кугу ойго годым гына пайдалане». Юлавий шержым, шўйжӱ гыч мучыштарен, вараксимлан пуэн колтынеже. Но кайык тудым, кылдышыж гыч пурлын, нангаен огеш керт, шер кўвар ўмбака гына камвозеш. Вараксим окна гыч чонештен лектеш, йолташыже-влакым полшаш ўжеш. Юлавий нуным ужатен колтымыж го-

дым почешышт кычкыралеш:

- Ида йомдаре! Намиен шуктымекыда, кылдышыжым мучыштарен, ял ўмбақ кудалтыза!

Вараксим-влак чодыра, пасу, энер, ер ўмбақ чонештат. Теве ялат коеш. Тушто сўан лўшка. Ен-влак чыланат иктура чумыргеныт. Намиен шуктымо шерым, кылдыш гыч мучыштарен, кайык-влак калык ўмбақ кудалтат. Тидын годым вигак кече ончалеш. Тыгыде шер-влак, кече волгыдышто модын, йылгыжын волат. Ен-влак помыжалтме гай лийыт, икте-весеыштым ўрын ончалыт. Чылаштлан пуйто омо конча. Юлавий Эчук воктене лийын шогалеш. Изватынат осал койышыжо поро кумылыш вашталтеш. Элавий Ондрий лўман рвезылан марлан лектеш. А Вуверкува чыла осал юзо вийжым йомдара. Кугу пўртшат изи шўкшў пўртыш савырна. Тўжвак лектынат ок керт. Пўрт йырже тўрлў мотор пеледыш пелед шогалеш. Нектарым поген, мўкш-влак чонештылыт. Поро осалым сена!

УДК 82-34
БЕК 84 (2Рос.Мар)4
Б 53

СВЕТЛАНА АРКАДЬЕВНА БЕССОНОВА

ЮЗО ШЕР

Йомак

Изирак класслаште тунемше йоча-влаклан

ВОЛШЕБНЫЕ БУСЫ

Сказка

Для детей младшего школьного возраста На
марийском языке

Редактор **А.А. Богданов**

Художник **С.А.Тупицына**

Корректор **Е.Д. Богданова**

Компьютерная обработка рисунков
и вёрстка **А.Ш.Акимова**

Подписано в печать 9.02.2010. Формат 60x84/16.
Усл. печ. л 0,7. Тираж ЮО экз. Заказ № 188.

Отпечатано в типографии ООО «Стринг»,
424002,г. Йошкар-Олаул. Коммунистическая^.

